

Vizije prihodnosti: študijski primeri načrtovanja stvarnosti na Slovenskem po obeh svetovnih vojnah

V Novi Gorici je med 19. in 20. aprilom 2023 potekalo 40. jubilejno zborovanje slovenskih zgodovinarjev pod naslovom »Izzivi slovenskega zgodovinopisja v 21. stoletju«, ki ga je organizirala Zveza zgodovinskih društev Slovenije. Zadnji dan je bil izveden tudi panel z naslovom »Vizije prihodnosti: študijski primeri načrtovanja stvarnosti na Slovenskem po obeh svetovnih vojnah«.

Kljub temu da je šlo za zborovanje zgodovinarjev, je bil panel v mnogih pogledih aktualen, saj se družba brez jasno začrtanih ciljev često zateka k preteklosti. Pogosto je to posledica prepričanja, da je bilo nekoč lažje predvideti, usmerjati in načrtovati razvoj vseh vidikov življenja. Psihologi to tendenco pojasnjujejo s pojmom vzvratna pristranskost, na podlagi katere posamezniki verjamejo, da je bilo zgodovinske dogodke in procese mogoče predvideti ali pravilno napovedati. Vzvratna pristranskost se običajno pojavi, ko že poznamo končni izid, kar ustvarja vtis, da so se dogodki morali zgoditi tako, kot so se, ali da jih je nekdo načrtoval in usmerjal do njihovega pojava.¹ Kljub temu pa prispevki, ki so nastali na podlagi prispevkov na zborovanju, ne preučujejo percepcije preteklosti s pristranskega izhodišča. Namesto tega želijo bralcu približati različne zgodovinske akterje in razkriti njihova razmišljanja ter načrtovanja za prihodnost.

Povzetek panela se je začel z vprašanji, ki človeštvo zanimajo od nekdaj: kakšna bo prihodnost in kakšno prihodnost si želimo.² Šele razsvetlenski odmik od doktrine predestinacije je omogočil sodobno razmišljanje o prihodnosti. S spremembo paradigme se je čas spremenil iz cikličnega v linearnega, ki se ne konča s poslednjo sodbo, temveč se nadaljuje. Prihodnost je postala pomembna in človek je dobil aktivno vlogo pri oblikovanju dogodkov. Odmik od predestinacije in aktivnost človeka sta skupaj omogočila razvoj ključnega koncepta sodobnosti, povezanega s prihodnostjo –

1 Neal J. Roese in Kathleen D. Vohs, »Hindsight Bias«, *Perspectives on Psychological Science* 7, št. 2 (september 2012): 1.

2 Žiga Zwitter, Dragica Čeč in Kornelija Ajlec. *Izzivi slovenskega zgodovinopisja v 21. stoletju. Jubilejno 40. zborovanje slovenskih zgodovinarjev in zgodovinarjev (zborovanje Zveze zgodovinskih društev Slovenije)*. Zbornik izvolčkov (Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2023), 40.

napredek.³ Gre za tretji element, ki se s prvima povezuje v proces postavljanja prihodnjih ciljev in strateškega načrtovanja za njihovo dosego. Govorimo o dejavnostih, povezanih s konceptom oblikovanja prihodnosti, ki se na prvi pogled morda zdijo kot derivat znanstvene fantastike, vendar so tesno usidrane v realnosti. V tej luči lahko govorimo tudi o zgodovini prihodnosti. Članki kolegic Petre Kolenc in Petre Svoljšak, Mojce Šorn, Kornelije Ajlec in Darje Kerec sledijo prav konceptu zgodovine prihodnosti in se osredotočajo na socialno zgodovino prve svetovne vojne, medvojnega obdobja, druge svetovne vojne in obdobja neposredno po njej. Poudarjajo povojno obnovo kot enega izmed ključnih vidikov načrtovanja prihodnosti ter razvoj socialnih in humanitarnih struktur, ki so pomagale revitalizirati in razvijati družbo kot celoto.

Kornelija Ajlec

3 Več gl. David J. Staley, *History and Future. Using Historical Thinking to Imagine the Future* (Plymouth: Lexington Books, 2010).